

ĐỀ CƯƠNG MÔN HỌC

1. THÔNG TIN CHUNG VỀ MÔN HỌC

1.1 Tên môn học : XÃ HỘI HỌC ĐÔ THỊ

1.2 Mã môn học : SOCI3207

1.3 Trình độ Đại học / Cao đẳng : ĐẠI HỌC

1.4 Ngành / Chuyên ngành : XÃ HỘI HỌC

1.5 Khoa / Ban / Trung tâm phụ trách : KHOA XHH & CTXH

1.6 Số đơn vị học trình/ Số tín chỉ : 2

1.7 Yêu cầu đối với môn học :

- Điều kiện tiên quyết: NHẬP MÔN XÃ HỘI HỌC, PHƯƠNG PHÁP NGHIÊN CỨU XÃ HỘI
- Các yêu cầu khác (nếu có)

1.8 Yêu cầu đối với sinh viên :

Sinh viên: Không được phép vắng mặt quá 2 buổi và phải tham gia làm bài tập nhóm

2. MÔ TẢ MÔN HỌC VÀ MỤC TIÊU

Xã hội học đô thị là một môn học chuyên ngành thuộc Xã hội học. Môn học này trang bị, cung cấp cho sinh viên những kiến thức, những lý thuyết tiếp cận đô thị, giải thích các hiện tượng ở đô thị dưới quan điểm xã hội học. Lối sống đô thị, cộng đồng đô thị, không gian đô thị, nhà ở đô thị, văn hóa đô thị v.v... là những chủ đề quan trọng của môn học. Để phục vụ cho công tác quy hoạch đô thị, môn học còn giới thiệu phương pháp quy hoạch có sự tham gia của người dân.

Sau khi kết thúc môn học, sinh viên cần nắm rõ:

-Định nghĩa về đô thị, các tiêu chí để xác định đô thị;

-Định nghĩa Xã hội học về đô thị;

-Các lý thuyết xã hội học đô thị;

-Vận dụng các lý thuyết để giải thích quá trình phát triển và hiện trạng của đô thị cũng như tập trung vào những chủ đề chính của xã hội học đô thị: lối sống đô thị, cộng đồng đô thị, không gian đô thị, nhà ở đô thị, văn hóa đô thị và quy hoạch đô thị.

3. NỘI DUNG CHI TIẾT MÔN HỌC

STT	CHƯƠNG	MỤC TIÊU	MỤC, TIỂU MỤC
1	Chương 1: Bài mở đầu- Tổng quan về đô thị	Sinh viên nắm vững: -Định nghĩa về đô thị -Các tiêu chí để định nghĩa đô thị khác nhau theo mỗi quốc gia	1. Khái niệm đô thị 1.1. Định nghĩa đô thị 1.2. Tại sao đô thị xuất hiện? -Hai quá trình phát triển

		<p>-Các nhóm yếu tố cấu thành đô thị, trong đó nhóm yếu tố tổ chức xã hội là đối tượng nghiên cứu của XHH đô thị.</p> <p>-Trong XHH đô thị, định nghĩa về đô thị của Max Weber và Louis Wirth được xem là những định nghĩa chính trong các nghiên cứu về đô thị.</p> <p>-Mục tiêu nghiên cứu của XHH đô thị sẽ đi theo hai hướng:</p> <p>(1) Nghiên cứu các đô thị</p> <p>(2) Nghiên cứu tính đô thị</p> <p>-XHH đô thị sẽ nghiên cứu đời sống đô thị dưới những đặc điểm của đô thị khác biệt so với những vùng khác (nông thôn)</p>	<p>song song của đô thị: Tích tụ và phân tán</p> <p>-Đô thị chính là một điểm “nút”/điểm tập trung. Tập trung dân cư, dịch vụ... sẽ mang lại nhiều lợi ích.</p> <p>1.3. Các tiêu chí để định nghĩa đô thị, các nhóm yếu tố cấu thành đô thị</p> <p>-Hai tiêu chí để định nghĩa đô thị: Độ kết tụ và ngưỡng dân số.</p> <p>-Hai nhóm yếu tố cấu thành đô thị:</p> <p>(1) Nhóm thành tố không gian- vật chất</p> <p>(2) Nhóm thành tố tổ chức-xã hội.</p> <p><u>2. Định nghĩa xã hội học về đô thị</u></p> <p>-Định nghĩa của Max Weber: Đô thị là thị trường</p> <p>-Định nghĩa của Louis Wirth (Trường phái Chicago): Đô thị- Mật độ- Độ lớn- Sự khác biệt dân cư.</p> <p><u>3. Mục tiêu của xã hội học đô thị: XHH đô thị cần làm gì?</u></p> <p>(1) Nghiên cứu các đô thị (các đô thị phát triển như thế nào? Điều kiện sống ở đô thị...)</p> <p>(2) Nghiên cứu tính đô thị (quá trình đô thị hóa...)</p> <p><u>4. Các vấn đề của đời sống đô thị</u></p> <p>-Điểm khác biệt của đô thị so với các vùng khác (nông thôn)</p> <p>-Các vấn đề của đời sống đô thị: Tách biệt xã hội, di dân, môi trường, chính sách địa phương, lối sống và nhu cầu ở của dân cư đô thị đối với sự phát triển đô thị...</p>
2	Chương 2: Quá trình đô thị hóa	<p>Sinh viên cần nắm vững:</p> <p>-Đô thị hóa được sử</p>	<p><u>1. Một vài số liệu về quá trình đô thị hóa trên thế giới và Việt Nam</u></p>

		<p>dụng dưới 3 nghĩa.</p> <ul style="list-style-type: none"> -So sánh quá trình đô thị hóa tại các nước đang phát triển. -Phân tích các vấn đề xã hội đang nảy sinh trong quá trình đô thị hóa (đặc biệt tại Việt Nam) như khu vực phi chính quy, nhập cư đô thị hoặc đô thị hóa vùng ven. 	<p><u>2. Định nghĩa “đô thị hóa” với 3 nghĩa</u></p> <ul style="list-style-type: none"> -Sự tăng trưởng dân cư vượt trên mức trung bình so với quy mô dân số của một nước/lục địa. -Sự tăng trưởng dân cư và diện tích của các đô thị. -Sự lan truyền lối sống, văn hóa đô thị, và cơ cấu không gian theo kiểu đô thị đến những vùng nông thôn. -Cách tính mức độ đô thị hóa và tốc độ đô thị hóa <p><u>3.Đô thị hóa tại thế giới thứ ba: Đô thị hóa không có sự phát triển kinh tế-xã hội?</u></p> <ul style="list-style-type: none"> -So sánh quá trình đô thị hóa tại các nước phát triển và đang phát triển <p><u>4. Các vấn đề xã hội nảy sinh trong quá trình đô thị hóa</u></p> <ul style="list-style-type: none"> -Vòng luân quần, thành phố đầu to, siêu đô thị (Megacity) -Nhập cư đô thị: Mô hình “Push” và “Pull” của Lee Mô hình của Torado -Khu vực phi chính quy -Đô thị hóa vùng ven
3	<p>Chương 3: Các lý thuyết trong xã hội học đô thị</p>	<p>Giới thiệu cho SV:</p> <ul style="list-style-type: none"> -Các quan điểm của các nhà XHH cổ điển về đô thị (K.Marx và F.Engels, G. Simmel, M.Weber) -Các lý thuyết của XHH đô thị được vận dụng để giải thích các hiện tượng xã hội và đời sống đô thị: (1)Lý thuyết sinh thái học xã hội của trường phái Chicago (2)Loại hình lý tưởng của Hans Paul Bahrdt (3)Đô thị là một đơn vị tái sản xuất của New Urban Sociology 	<p><u>1. Định nghĩa về đô thị của các nhà xã hội học cổ điển</u></p> <ul style="list-style-type: none"> 1.1.Karl Marx và Friedrich Engels 1.2. George Simmel 1.3. Max Weber <p><u>2.Các lý thuyết chính trong XHH đô thị</u></p> <ul style="list-style-type: none"> 2.1. Lý thuyết sinh thái học xã hội: Trường phái Chicago 2.2. Loại hình lý tưởng: Đô thị- Sự phân cực giữa công cộng và riêng tư Max Weber Hans Paul Bahrdt 2.3. Đô thị là một đơn vị tái sản xuất: New Urban

		-Quan điểm đô thị như là một loại hình văn hóa của G. Simmel và L.Wirth- bàn về hành vi, cách ứng xử đặc trưng của người đô thị.	Sociology <u>3. Đô thị là một loại hình văn hóa</u> George Simmel Louis Wirth <u>4.Các lý thuyết về tính đô thị</u> 4.1. Lý thuyết sinh thái học xã hội: Trường phái Chicago 4.2. Chức năng: Hội nghị đầu tiên về xây dựng đô thị hiện đại tại Athen 4.3. Tâm lý xã hội: Hans Paul Bahrdt 4.4. Chính trị 4.5. Văn minh
4	Chương 4: Lối sống đô thị	Trong chương 3, SV đã được tiếp cận quan điểm đô thị như là một loại hình văn hóa của G. Simmel và L.Wirth. Chương 4 sẽ bàn sâu hơn về cách sống (văn hóa) của người đô thị. -Định nghĩa lối sống đô thị của L.Wirth. -Các quan điểm, các nghiên cứu khác về lối sống đô thị như quan điểm thành phần, quan điểm hệ văn hóa của Claude Fischer... -Xã hội đô thị rất đa dạng. Khác với xã hội nông thôn, con người ở xã hội đô thị có nhiều tự do cá nhân hơn. Vì vậy, phân tích mạng lưới xã hội ở đô thị sẽ rất cần thiết.	<u>1.Cơ sở tính chất xã hội đô thị</u> -Kinh tế tiền tệ -Phân công lao động cao -Đa kích thích <u>2.Đặc điểm xã hội đô thị</u> -Duy lý? -Dùng dưng? -Thận trọng, giữ kẽ, dè dặt? <u>3.Lối sống đô thị</u> 3.1.Định nghĩa về lối sống đô thị của Louis Wirth 3.2.Quan điểm của Stanley Milgram 3.3.Quan điểm thành phần 3.4. Quan điểm hệ văn hóa của Claude Fischer 3.5. Sự cần thiết của phân tích mạng lưới xã hội ở đô thị
5	Chương 5: Cộng đồng dân cư đô thị	Giới thiệu cho Sinh viên lý thuyết về cộng đồng của Ferdinand Tönnies- là cơ sở để phân ra nhiều loại hình cộng đồng ở đô thị. -Ở đô thị, hàng xóm được ví như “làng”. SV sẽ thảo luận về quan hệ hàng xóm ở đô thị, chức năng và vai trò của hàng xóm ở đô thị.	<u>1. Có chăng cộng đồng ở đô thị?</u> -Lý thuyết về cộng đồng của Ferdinand Tönnies (1)Cộng đồng (2)Hiệp hội xã hội <u>2. Hàng xóm đô thị</u> <u>3.Cộng đồng ở</u> <u>4.Các cặp sống chung (không hoặc chưa kết hôn)</u> <u>5.Cộng đồng địa phương</u>

6	<p>Chương 6: Không gian đô thị và các vấn đề xã hội của không gian đô thị</p>	<p>Sinh viên cần nắm: -Khái niệm “không gian”. -Đô thị được xem như một không gian. Không gian đô thị mang tính chính trị, xã hội và văn hóa. -Không gian đô thị được phân tích ở hai chiều kích: (1)Không gian chức năng (2)Không gian xã hội</p>	<p>6.Công đồng ngoại ô 1.Khái niệm “Không gian” trong XHH đô thị George Simmel với 5 chất lượng cơ bản của không gian. E.T.Hall với sự phân biệt 4 khoảng cách trong không gian H.Lefèbvre,M.Gottdiener: Không gian mang tính chính trị, xã hội và văn hóa 2.Vấn đề phân bố không gian trong đô thị -Trung tâm là trái tim của đô thị, quần thể xây dựng mang tính lịch sử, cá thể của đô thị. -Các khu xây dựng mới -Không gian công cộng và sự tiếp cận của người dân 3.Không gian và cơ cấu xã hội 3.1.Hiện tượng tách biệt không gian trong đô thị 3.2.Cơ cấu không gian và cơ cấu xã hội</p>
7	<p>Chương 7: Nhà ở đô thị và chính sách nhà ở đô thị</p>	<p>-Định nghĩa về nhà ở trong XHH. -Mối quan tâm của nhà XHH về nhà ở chính là cơ cấu xã hội của thị trường nhà ở. -Quan điểm xã hội về vấn đề nhà ở.</p>	<p>1.Định nghĩa “nhà ở”: cơ cấu tòa nhà, số phòng, tình trạng, năm xây dựng... 2.XHH và nhà ở -Định nghĩa “nhà ở” của Norbert Elias -Mối quan tâm của XHH về nhà ở: cơ cấu xã hội của thị trường nhà ở 3.Khái lược những nghiên cứu về nhà ở -Friedrich Engels -Harvey David -Manuel Castells -Rex & Moore -Peter Saunders 4.Ba vấn đề nhà ở liên hệ chặt chẽ với quá trình đô thị hóa trên thế giới -Khan hiếm nhà ở -Chất lượng nhà ở -Phân cực trong phân phối nhà ở 5. Những vấn đề chung-Những giải pháp chung</p>

			<p><u>về vấn đề nhà ở tại các nước đang phát triển</u></p> <ul style="list-style-type: none"> -Vấn đề 1; Khan hiếm nhà ở -Vấn đề 2: Chất lượng nhà ở kém -Vấn đề 3: Có quá nhiều khu ở bất hợp pháp -Vấn đề 4: Giá nhà ở quá cao đối với nhiều hộ gia đình -Quan điểm xã hội trong vấn đề giải quyết nhà ở cho người dân <p><u>6.Các khu vực sản xuất nhà ở</u></p> <ul style="list-style-type: none"> -Khu vực công cộng -Khu vực tư nhân -Khu vực bình dân/không chính thức <p><u>7.Cách giải quyết: Chính sách nhà ở</u></p>
8	Chương 8: Văn hóa đô thị	<ul style="list-style-type: none"> -Tiếp cận định nghĩa về văn hóa đô thị. -Khi nghiên cứu văn hóa đô thị, SV có thể tiếp cận, nghiên cứu dưới 3 nghĩa: Nghiên cứu về tính đô thị; nghiên cứu về sự đa dạng văn hóa ở đô thị; và nghiên cứu nét riêng của mỗi đô thị. 	<p><u>Ba loại hình của văn hóa đô thị</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1.Văn hóa đô thị chính là “Tính đô thị” 2.Văn hóa đô thị là văn hóa của sự đa dạng 3.Tập tính của đô thị
9	Chương 9: Quy hoạch đô thị và sự tham gia của người dân	<ul style="list-style-type: none"> -Định nghĩa về quy hoạch đô thị. -Tiếp cận một số lý luận, quan điểm- nền tảng cho quy hoạch đô thị. -Giới thiệu phương pháp đồng tham gia trong công tác quy hoạch đô thị. 	<p><u>1.Quy hoạch xây dựng đô thị</u></p> <p><u>2.Tư tưởng về sự phát triển đô thị</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 2.1.Lý luận về thành phố không tưởng <ul style="list-style-type: none"> -Robert Owen -Francois Marie Charles Fourier -William Morris 2.1. Tư tưởng của các nhà vệ sinh học 2.2. Tư tưởng của các nhà đô thị học văn hóa 2.3. Đô thị học điều hành 2.4. Mô hình “thành phố vườn” của Ebenezer Howard <p><u>3.Quy hoạch đô thị và sự</u></p>

			<p><u>tham gia của cộng đồng</u></p> <p>-Thuật ngữ “Sự tham gia của cộng đồng” của Clarence Shubert</p> <p>-Các loại hình tham gia</p> <p>-Phương pháp đồng tham gia</p>
--	--	--	---

4. HỌC LIỆU

Giáo trình môn học: Xã hội học đô thị, Lâm thị Ánh Quyên, GVCH Trường đại học Mở tp. HCM biên soạn

Tài liệu tham khảo (Tiếng Việt)

- Trịnh Duy Luân, 2004, *Xã hội học đô thị*, Nhà xuất bản khoa học xã hội, Hà Nội
- Trịnh Duy Luân, Michael Leaf (Chủ biên), *Vấn đề nhà ở đô thị trong nền kinh tế thị trường của thế giới thứ ba*, Nhà xuất bản khoa học xã hội, Hà Nội 1996
- Nguyễn thị Thiêng, Phạm Thúy Hương, Patrick Gubry, Franck Castiglioni, Jean-Michel Cusset, 2006, *Đô thị Việt Nam trong thời kỳ quá độ*, Nhà xuất bản Thế giới
- Nguyễn Thanh Tuấn, 2006, *Biến đổi văn hóa đô thị Việt Nam hiện nay*, Nhà xuất bản văn hóa- thông tin & viện văn hóa
- Trung tâm nghiên cứu phát triển đô thị và cộng đồng
- 2004, *Văn hóa truyền thống trong phát triển đô thị*, Nhà xuất bản đại học quốc gia Tp.HCM
- 2005, *Những vấn đề của phát triển không gian đô thị*, Nhà xuất bản đại học quốc gia Tp.HCM
- *Sổ tay người quản lý Quy chế thực hiện dân chủ ở xã và văn bản hướng dẫn thực hiện*, 2004, Nhà xuất bản tổng hợp thành phố Hồ Chí Minh
- Nguyễn Thế Bá, 2004, *Quy hoạch xây dựng phát triển đô thị*, Nhà xuất bản xây dựng, Hà Nội
- Võ Kim Cương, 2006, *Chính sách đô thị*, Nhà xuất bản xây dựng, Hà Nội 2006
- Phạm Hùng Cường, 2006, *Phân tích cảm nhận không gian đô thị*, Nhà xuất bản khoa học và kỹ thuật, Hà Nội

5. TỔ CHỨC GIẢNG DẠY – HỌC TẬP

Lịch trình chung: (Ghi tổng số giờ cho mỗi cột)

CHƯƠNG	HÌNH THỨC TỔ CHỨC DẠY MÔN HỌC				Tổng	
	Thuyết trình			Thực hành, thí nghiệm, điền dã,...		Tự học, tự nghiên cứu
	Lý thuyết	Bài tập	Thảo luận			
Chương 1	4		1		5	
Chương 2	1		2		3	
Chương 3	4				4	
Chương 4	2				2	
Chương 5	3		2		5	
Chương 6	3		4		7	
Chương 7	3				3	
Chương 8	2		2		4	
Chương 9	2				2	
					35	

6. ĐÁNH GIÁ KẾT QUẢ HỌC TẬP

Quy định thang điểm, số lần đánh giá, hình thức đánh giá và trọng số mỗi lần đánh giá kết quả học tập

STT	Hình thức đánh giá	Trọng số
1	Hai phương án: (1)Thuyết trình nhóm, thảo luận nhóm (2) Bài tập nhóm: Nhóm sẽ chọn một đề tài phù hợp với môn học và sẽ trình bày: -Tổng quan về vấn đề nghiên cứu -Mục tiêu nghiên cứu -Thiết kế công cụ nghiên cứu	30% điểm
2	Thi cuối kỳ dưới hình thức thi trắc nghiệm/ tự luận	70% điểm

7. DANH SÁCH GIẢNG VIÊN – TRỢ GIẢNG

- Họ và tên: Lâm Thị Ánh Quyên
- Chức danh, học hàm, học vị: Giảng viên - Thạc sĩ
- Thời gian, địa điểm làm việc: Khoa Xã hội học & Công tác xã hội
- Địa chỉ liên hệ: 97 Võ Văn Tần - Phường 6 - Quận 3 - TPHCM
- Điện thoại, email: quyenxhh@gmail.com – 0913.696.458

Ban giám hiệu

Trưởng phòng QLĐT

P. Trưởng khoa

Nguyễn Thành Nhân

Lê Thị Mỹ Hiền